

**ЕКОНОМІКО-УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ ВІДНОВЛЕННЯ
І РОЗВИТКУ ПОВОЄННОЇ УКРАЇНИ**

УДК 35.077:004.738.5

**ЕЛЕКТРОННА ДЕМОКРАТІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ
ІНКЛЮЗИВНОГО ПЛАНУВАННЯ ВІДНОВЛЕННЯ**

Ларіонова К. А.¹, PhD-здобувач, Орловська Ю. В.², докт. екон. наук, проф.

¹ katerinalarionova4@gmail.com, ² juliaorlov@ukr.net

Постановка проблеми. На тлі масштабних руйнувань, спричинених війною, українське суспільство стикається не лише з необхідністю фізичної відбудови інфраструктури, а й із викликом регенерації соціальної тканини, відновлення довіри й легітимності інституцій. Однією з критично важливих проблем у цьому аспекті видається інклюзивність прийняття рішень, що стосуються просторового, соціального та економічного планування відновлення. Ігнорування голосів окремих груп населення – переселенців, людей з інвалідністю, молоді, локальних ініціативних груп – здатне відтворити нерівність у нових формах навіть у післявоєнній архітектурі майбутнього. У цьому контексті електронну демократію (ЕД) може бути розглянуто як засіб забезпечення справді відкритого, прозорого та партисипативного планування відбудови.

Мета цієї роботи – проаналізувати потенціал електронної демократії в забезпеченні інклюзивності процесів відбудови та запропонувати механізм інтеграції цифрових інструментів участі у стратегічне планування на локальному рівні.

Результати роботи. З огляду на це наша наукова розвідка спирається на концепцію, яка дозволяє аналізувати процес планування як форму взаємодії та публічного діалогу, – концепцію комунікативного планування (Collaborative Planning) Петсі Гілі. Дослідниця розвиває ідею міського планування не лише як інструменту регуляції землекористування, а насамперед як платформи взаємодії різних акторів міського середовища. Це підхід, у центр якого покладено якість процесу: інклюзивність, відкритість, рефлексивність і спроможність трансформувати управлінські практики. Згідно з ним, міська влада лише інституціалізує, узаконює ухвалення рішення, а формується воно в комунікативному процесі за участі місцевих жителів і громадських організацій, бізнесу й забудовників, фахівців і планувальників [1, р. 104–105].

Комунікативна логіка дозволяє бачити альтернативи, формувати нові коаліції й підтримувати інституційну еволюцію. На думку дослідниці, інклюзивні процеси самі по собі не гарантують справедливості, але є необхідною умовою її досяжності. У багатокультурному середовищі планування має враховувати досвід, уразливість і вплив рішень на різні соціальні групи. Планування як врядування місця, таким чином, – це спосіб виявляти, переосмислювати й змінювати структури, які відтворюють нерівність [1, р. 114].

Для з'ясування аспектів можливого інтегрування е-участі звернімося до нормативно-правової бази. За українським законодавством, повноваження у справі планування міст належать органам місцевого самоврядування: відповідно до статті 16¹ Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» ухвалення рішення про розроблення комплексного плану просторового розвитку території громади, як і організацію громадського обговорення проекту плану та забезпечення його затвердження, здійснює відповідна сільська, селищна або міська рада [3]. Громадські

обговорення як форма цільової комунікації громади з органами публічного управління, згідно з Порядком проведення громадських слухань щодо врахування громадських інтересів під час розроблення містобудівної документації [2], можуть тривати до 30 днів, і на рівні громади місцева рада може визначити форму електронної участі як додаткову чи альтернативну.

На нашу думку, використання в громадських обговореннях цифрових інструментів е-демократії – онлайн-опитувань, мап ідей, краудсорсингових платформ тощо – позитивним чином вплине на процедури планування, змінивши сценарій, згідно з яким участь у громадських обговореннях зазвичай беруть найближчі до влади групи. Завдяки зазначеним інструментам до деліберативних практик будуть залучені широкі прошарки населення, тобто знизиться ризик соціальної ексклюзії, що сьогодні особливо актуально стосовно вимушено переміщених осіб.

У процесі післявоєнної реконструкції, враховуючи ситуацію обмеженості ресурсів, особливо гострого значення набуватиме питання цільового та ефективного використання коштів. Такі інструменти е-демократії, як платформи бюджету участі, електронні консультації, трансляції засідань, електронні скарги та петиції, здатні посилити відчуття контролю та співпричетності, що має фундаментальне значення для довіри до публічної влади у ході відбудови.

Інтегруючись у процес громадських обговорень містобудівної документації, електронні інструменти не лише сприяють розширенню участі громадян в управлінні. Забезпечуючи доступ до інформації, зручність подання зауважень, прозорість рішень і відкритість влади, вони перетворюють саму логіку управління. Залежно від етапу обговорення ці інструменти виконують різні функції – від інформування до деліберації та фіксації громадської підтримки.

Однак слід підкреслити, що важливо не лише впроваджувати технології, а й забезпечити обов'язковість врахування результатів електронної участі у прийнятті рішень. Без нормативного закріплення й інтеграції в систему стратегічного планування електронна демократія залишиться на периферії, виконуючи лише символічну функцію. Така участь перетвориться на ритуал інформування без реального впливу, що лише поглибить недовіру до влади. Лише в поєднанні з процедурними гарантіями та чіткими механізмами зворотного зв'язку цифрова участь здатна змінити усталені моделі ухвалення рішень.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що електронна демократія в умовах післявоєнного відновлення має потенціал стати інструментом не лише технічної, але й ціннісної реконструкції суспільства. Інклюзивне планування із застосуванням цифрових платформ слугує і засобом врахування думок маргіналізованих груп, і механізмом їхнього публічного визнання як легітимних учасників процесу прийняття рішень. Однак для реалізації цього потенціалу необхідна чітка стратегія цифрової інклюзії, нормативна інтеграція ЕД у планування та розвиток цифрових компетентностей у громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Healey P. Collaborative Planning in Perspective. *Planning Theory*. 2003. Vol. 2. Pp. 110–123. URL : https://www.academia.edu/90176085/Collaborativeb_Planning_in_Perspective
2. Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України 3038-VI в ред. від 9 лютого 2025 р. *Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text>
3. Порядок проведення громадських слухань щодо врахування громадських інтересів під час розроблення містобудівної документації : наказ Мінрегіону № 15 в ред. від 11 січня 2025 р. *Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-2011-%D0%BF#Text>